

Протести і мода в сучасному суспільстві: політологічний вимір

Воронкова А. І., Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

Стаття присвячена проблемі політологічного вивчення зв'язку протестів і моди в сучасному суспільстві.

Розглянуті класичні та сучасні теоретичні підходи до дослідження протестних настроїв і форм їх вираження. Встановлено, що найчастіше протест розглядають у контексті вивчення колективної поведінки / дії, суспільних / соціальних рухів або різних форм політичної участі / активності.

Визначені поняття політичної участі і політичного протесту у сучасному політологічному дискурсі.

В статті моду пропонується розглядати як складно структурований феномен, що, з одного боку, визначається нововведенням (виокремленням, індивідуалізацією), а з іншого – наслідуванням (масовим розповсюдженням, соціальним вирівнюванням).

Проаналізовано варіанти взаємодії моди та протестних настроїв в умовах наростаючої мобільності. З'ясовано, що мода одночасно, з одного боку, активізує безпосередніх учасників уже існуючих протестних акцій, а з іншого – поповнює кількість їх прихильників завдяки так званій «пасивній складовій».

Виявлено, що поширення протестних настроїв веде як до конструктивних дій, до виникнення легітимних соціальних рухів і організацій, так і до деструктивних форм вираження колективної поведінки. В зоні більшого ризику знаходяться підлітки, які є найактивнішими учасниками як мітингів, так і бунтів, завдяки яким може розповсюджуватись антисоціальна поведінка в суспільстві.

Встановлено, що взаємодія моди та протестних настроїв у мобільному суспільстві представлена двома варіантами – «мода в протестах», що характеризується присутністю в них модних символів, та постійне виникнення й поширення різних акцій незгоди, викликаних акцентом уваги на так званих «модних проблемах».

Ключові слова: протестні рухи; протестні настрої; політичні протести; акції протесту

Protests and fashion in modern society: political science

Voronkova A. I., G. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

The article is devoted to the problem of the studying of fashion and protests in the modern society.

Within the work some classical and modern theoretical methods of the regarding of protests and the forms of their realization are viewed. It is stated that in the most cases a protest is studied with the observing of either common behavior or actions, public or social movements, or various ways of political involving and participating.

Also, there the terms of 'political participating' and 'political protest' are differentiated in the modern political discourse.

As a matter of fact, in the article it is proposed to consider 'fashion' as a complicated structured phenomena that, on one hand, is an innovation (an individualization) and, on the other hand, an inheritance (a massif dissemination, a social equalization).

Likewise, there are analyzed possible variations of cooperation between fashion and protests under conditions of the progressing mobility. Hence, it is decided that fashion stimulates participants of actual protests and, at the same time, expands their number with so-called 'passive component'. For example, the black color has united the most spectacular representatives of the cinema regarding one problem that is connected with the Golden Globe Film Festival. However, such a massif dissemination of the black dress-code could have made all the guests of the festival accept the common idea.

So, it is concluded that the dissemination of protests causes the appearance of legitimate social movements and organizations, as well as destructive modes of common behavior. In the light of above mentioned, it should be stressed that teenagers are in the group of the most possible risk who are very active participants of meetings, tumults that provoke the spreading of antisocial behavior in the society.

In addition, in the article is proclaimed the idea that the cooperation between fashion and protests in the modern mobile society is presented by two variants. They are 'fashion in protests' that is characterized by the presence of fashion symbols in any protest and 'fashion problems' that occur constantly.

As for the first variant, a certain list of examples can be proposed: individual demarches, group and collective

actions that expect their popularization in the entire society (or, at least, in some of its parts). Protest practices prove that this popularization is based on the transformed classical scheme of the existence and functioning of culture in the society (for example, the appearance of fashion symbols such as the orange color during the events in Ukraine in 2004).

As for the second variant, we can suggest as an example the fact that at the end of the XXth century and at the beginning of the XXIst century were widely discussed problems of humans' and parents' rights, the support of healthy life style and etc. For this reason, there were the Movement for humans' rights, the Movement for parents' rights, the Life Without Drogues Movement, the Eco Food Movement and many others.

Keywords: *political protests, protest intentions, protest movements, protest actions*

Протесты и мода в современном обществе: политологическое измерение

Воронкова А. И., Харьковский национальный педагогический университет им. Г.С. Сковороды

Статья посвящена проблеме политологического изучения связи протестов и моды в современном обществе.

Рассмотрены классические и современные теоретические подходы к исследованию протестных настроений и форм их выражения. Установлено, что чаще всего протест рассматривают в контексте изучения коллективного поведения / действия, общественных / социальных движений или различных форм политического участия / активности.

Определены понятия политического участия и политического протеста в современном политологическом дискурсе.

В статье моды предлагается рассматривать как сложно структурированный феномен, что, с одной стороны, определяется нововведением (выделением, индивидуализацией), а с другой – подражанием (массовым распространением, социальным выравниванием).

Проанализированы варианты взаимодействия моды и протестных настроений в условиях нарастающей мобильности. Выяснено, что мода одновременно, с одной стороны, активизирует непосредственных участников уже существующих протестных акций, а с другой – пополняет количество их сторонников, благодаря так называемой «пассивной составляющей».

Выявлено, что распространение протестных настроений ведет как к конструктивным действиям, к возникновению легитимных социальных движений и организаций, так и к деструктивным формам выражения коллективного поведения. В зоне большого риска находятся подростки, которые являются самыми активными участниками как митингов, так и бунтов, благодаря которым может распространяться антисоциальное поведение в обществе.

Установлено, что взаимодействие моды и протестных настроений в мобильном обществе представлено двумя вариантами – «мода в протестах», характеризующийся присутствием в них модных символов, и постоянное возникновение, и распространение различных акций несогласия, вызванных акцентом внимания на так называемых «модных проблемах».

Ключевые слова: *протестные движения; протестные настроения; политические протесты; акции протеста*

Постановка проблемы.

Для розвитку сучасного суспільства, яке визначається дослідниками досить широко й багатогранно, від «інформаційного» (за Д. Беллом) до «мобільного» (за Дж. Уррі), характерна ціла низка тенденцій, серед яких домінує наростання рівня соціальної напруженості й конфліктності. Одним з основних показників останнього процесу виступає політичний протест. Збільшення кількості протестних рухів і групових виступів по всьому світу, від боротьби проти поширення ядерної погрози до масових заяв про неприпустимість сексуальної дискримінації (харасменту), природно

викликають пильну увагу світової громадськості й вимагають всебічного аналізу з боку наукового співтовариства.

Аналіз досліджень і публікацій.

В історії соціально-політичних наук можна умовно виокремити два періоди вивчення протестних настроїв і форм їх вираження:

– перший (з середини XIX ст. до середини XX ст.), орієнтований переважно на розгляд проблем робочого руху;

– другий (з кінця 60-х років XX ст. по теперішній час), налаштований на аналіз так званих «нових соціальних рухів» – від боротьби за мир до виступів за рівні права сексуальних меншостей.

Перший період презентований закордонними дослідженнями від К. Маркса та Ф. Енгельса до М. Корнфорта, другий – від А. Турена та Н. Смелзера до Р. Дарендорфа. Серед вітчизняних дослідників проблемами нових соціальних рухів активно займаються В. Барабаш, Н. Бусова, Л. Камінська, А. Матвійчук, О. Пилипенко та ін.

Слід зазначити, що в сучасному політологічному дискурсі зростає кількість досліджень, орієнтованих на вивчення тих або інших елементів політичної реальності в контексті активного звертання до категорій або понять традиційних для інших соціально-гуманітарних наук. Одним з останніх виступає концепт «мода».

Мета дослідження – розглянути з позиції політологічного аналізу взаємозв'язок, що існує між соціально-політичними феноменами політичного протесту та моди в умовах сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу.

Протест як категорія політологічного аналізу є маловивченою в сучасній політичній науці. Отже політичний протест не став самостійним предметом дослідження представників політологічного співтовариства. Найчастіше його розглядають у контексті вивчення колективної поведінки / дії суспільних / соціальних рухів або різних форм політичної участі / активності.

З позиції теорії колективної дії / поведінки, наприклад, Дж. Школьника, протест – це форма політичної боротьби, у якій беруть участь політично свідомі особистості, незадоволені функціонуванням існуючої в суспільстві політичної системи. Ці члени суспільства вибирають масові, як правило, агресивні дії в умовах, коли вже недоступні санкціоновані з боку суспільства засоби вираження політичних позицій [16].

У межах вивчення соціальних / суспільних рухів протест пропонується розглядати як один із видів цього феномена (тобто як організовані колективні зусилля, що сприяють або перешкоджають соціальним змінам [10, с. 607]). Наприклад, згідно із твердженнями Н. Смелзера, «усі соціальні рухи починаються з почуття невдоволення існуючим соціальним устроєм. Це почуття обумовлене двома причинами: по-перше, об'єктивними подіями й ситуаціями, по-друге, критеріями, еталонами, на основі яких люди їх оцінюють» [10, с. 607].

У сучасному політологічному дискурсі політична участь розглядається насамперед:

– як «дії, до яких вдаються пересічні громадяни, намагаючись впливати на прийняття вла-

дою політичних рішень або на вибір політичних лідерів на будь-якому рівні політичного життя (місцевому чи загальному)» [8, с. 142]. З цих позицій протест можна розглядати як активну, свідому, організовану, конструктивну / деструктивну, пряму політичну дію будь-якого громадянина країни [8, с. 141-143];

– як «залучення членів певної соціально-політичної спільноти до процесу політико-владних відносин» [7, с. 513]. Це залучення розглядається як пасивне та активне, добровільне та примусове, традиційне та інноваційне, легітимне та нелегітимне. Відтак, протест може інтерпретуватися як вище зазначені дії у форматі страйків, масових кампаній громадської непокори та революцій [7, с. 513].

У цілому, в сучасній енциклопедичній і довідковій літературі політологічної спрямованості під політичним протестом найчастіше пропонується розуміти одну «з форм вияву незгоди окремої особи чи певної соціальної спільноти з пануючим політичним курсом або рішенням вищих органів влади в державі (законодавчих, виконавчих, судових), а також стосовно тих чи інших соціальних явищ, політичних дій» [7, с. 569].

При цьому стверджується, що з метою подолання негативних, на погляд протестуючих, суспільних явищ протест може проходити або «у законодавчо визнаних (легітимних) формах, тобто таких, що є невід'ємною частиною прав і свобод людини, і екстремістських (нелегітимних) формах». «У першому випадку, підкреслює Н. Осипова, – політичний протест реалізується через використання свободи слова, друку, зборів, мітингів, страйків, вуличних процесів і демонстрацій. У другому – він виливається в акції, що виходять за межі, передбачені конституцією, наприклад, у різні форми громадянської непокори» [7, с. 569].

У сучасному науковому дискурсі концепт «мода» найбільш часто використовується і, відповідно, більш всебічно проаналізований у системі соціологічних знань.

Так, представники американської соціології вивчають моду як складний соціально-психологічний феномен, який формує як індивідуальну, так і колективну поведінку членів сучасного суспільства; французької – як соціально-культурне явище, що впливає на функціонування усіх сфер життєдіяльності особистості; німецької – як «одну з багатьох форм життя (Г. Зіммель), за допомогою яких тенденція до соціального вирівнювання

поєднується з тенденцією до індивідуальних відмінностей, що починають активно взаємодіяти за умов становлення та розвитку капіталістичного суспільства (В. Зомбарт)» [2, с. 72].

Тобто, в цілому моді пропонується розглядати як складно структурований феномен, що, з одного боку, визначається нововведенням (викремленням, індивідуалізацією), а з іншого – наслідкуванням (масовим розповсюдженням, соціальним вирівнюванням).

Слід зазначити, що для досягнення мети статті необхідно уточнити й зміст концепту «сучасне суспільство». У даному контексті пропонується сучасне суспільство розглядати як структурне утворення мобільного типу (за Дж. Уррі). Перше припускає, що це утворення становлять національна держава, культура й громадянське суспільство [12]. Друге – що для суспільства такого типу характерно швидке переміщення людей і об'єктів, постійний рух ресурсних потоків [13]. Із цього випливає, що в умовах функціонування суспільства мобільного типу всі взаємозв'язки й взаємозалежності між різними явищами й процесами активізуються та стають більш інтенсивними. Взаємодія моди і протесту не є виключенням, оскільки в трикомпонентній структурі сучасного суспільства перший феномен є частиною його культурної складової, а другий – одночасно елементом національної держави й громадянського (за Дж. Уррі).

Відтак, із позиції політологічного аналізу взаємозв'язок, що існує між соціально-політичними феноменами політичного протесту та моди в умовах становлення сучасного суспільства мобільного типу, можна представити в такий спосіб.

Аналіз соціально-політичних практик вираження протестних настроїв із кінця 60-х років ХХ ст. свідчить, що взаємодію моди й протесту представлено двома варіантами – «мода в протестах», що характеризується присутністю в них модних символів, та «мода на протести», які виникають навколо модної проблеми, тобто «мода стає мовою активістів і зброєю протесту» [6].

Яскравим історичним прикладом першого варіанта взаємодії моди й протестних настроїв можна розглядати рух хіпі в 1964–1972 роках, основним гаслом якого був пацифізм: ненасильство й миролюбство, відмова від військової служби, протест проти воєнних дій (і, насамперед, США у В'єтнамі). Зачіски, одяг і атрибути представників цього руху стали «розпізнавальним знаком» і модними символами для багатьох

інших акцій непокори в багатьох країнах світу – довге волосся; намисто з декількох низок ниток; прикраси з монеток, «фенічки» з бісеру; пов'язки на чоло, розшиті бісером; саморобні речі, виконані зі шматочків тканини; сині джинси, прикрашені бісером, бахромою, шкірою, розписані картинками; довгі квітчасті спідниці, так звані «ксивники» – маленька нагрудна сумка для документів [3].

Із сучасної практики прикладом прояву моди в протестних акціях можна розглядати чорний колір убрань на масових заходах світового шоу-бізнесу або рожеві шапки на флешмобах у різних штатах Америки.

В останній час totalblack став дрес-кодом декількох престижних заходів. Так, на 75 церемонію вручення премії «Золотий глобус» у січні 2018 року зірки вийшли на червону доріжку в чорних сукнях, у такий спосіб виразивши свій протест проти насилля над жінками та дискримінації за статевою ознакою в кіноіндустрії. «Чорні сукні були жестом підтримки постраждалих, а деякі зірки навіть прийшли на церемонію з жінками-активістками у якості супутниць» [5].

Чорними сукнями зірки намагалися звернути увагу на проблему харасменту, і на червоній доріжці відповідали на запитання журналістів не лише про те, в який із брендів вони одягнуті, а, нарешті, зробили акцент на дійсно важливих темах. «Акторки, які одяглися у чорне, пояснювали вибір тим, що церемонія червоної доріжки не має бути лише фешн-шоу, вона має стати проявом солідарності» [15].

Слід зазначити, що після закінчення церемонії 34 чорні сукні були продані для допомоги фонду боротьби з харасментом Time's Up [15].

Згодом, траурні сукні знов з'явилися на червоній доріжці. Вже у лютому 2018 року на кінопремію BAFTA зірки знову вдягнулись у чорне. «В цьому році організатори ускладнили і без того непросту задачу, висловивши надію, що сукні жіночої половини не тільки будуть відповідати дрес-коду blacktie, але і в прямому сенсі слова будуть black – в знак протесту проти харасменту та підтримки руху Time's Up» [9].

Щодо рожевих шапок, то після виборів у президенти США Д. Трампа протести пройшли не лише всією Америкою – від Нью-Йорка до Сієтла, а й великими містами інших держав, бо «дискримінація – не лише американська проблема, це глобальна проблема» [11]. Особливістю, що відрізняла ці протести, стали рожеві шапки мітингувальників як символ рівних прав не лише

жінок, а також «людей усіх гендерів, рас, культур, політичних вподобань і походжень», і отримали назву «Жіночий марш» [11].[†]

«Мета «Жіночого маршу» – привернути увагу до прав жінок, які, як вважають активісти, опинилися під загрозою за нової американської адміністрації» [11].[†]

Слід підкреслити, що рожевий колір не перший раз стає протестним в історії акцій громадянської непокорі. «З естетичної точки зору, рожевий – колір винятковий, і переплутати його з чимось іншим неможливо. І навіть незважаючи на те, що його культурні значення змінювалися з часом, цей колір та його відтінки зайняли міцне місце в моді, політичних рухах та соціології», тобто він перетворився з «простої абстрактної характеристики електромагнітного випромінювання в дуже конкретні соціальні ярлики» [3].

Другий варіант взаємодії моди та протестних настроїв у мобільному суспільстві припускає постійне виникнення й поширення різних акцій незгоди, викликаних акцентом уваги на так звані «модних проблемах».

Наприкінці 60-х – початку 70-х років ХХ ст. це призвело до появи таких соціальних рухів, як Рух за права сексуальних і гендерних меншин, Рух зелених, Рух за без'ядерний світ, Рух за сексуальну свободу та ін.

Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. у модні проблеми перетворюються, наприклад, питання прав чоловіків і батьків, підтримка здорового способу життя і т. д., у результаті з'являються Рух за права чоловіків, Рух за права батьків. Рух «Життя без наркотиків», Рух за екологічно чисту їжу і т. ін.

Висновки.

Узагальнюючи варіанти взаємодії моди та протестних настроїв в умовах наростаючої мобільності (за Дж. Уррі), можна прийти до таких висновків.

По-перше, мода (виходячи із двоїстої природи свого функціонального потенціалу: виокремлення – масове розповсюдження) одночасно, з одного боку, активізує безпосередніх учасників уже існуючих протестних акцій, а з іншого – поповнює кількість їх прихильників завдяки так званій «пасивній» складовій. Наприклад, як було зазначено вище, чорний колір допоміг об'єднатися провідним представникам світової кіноіндустрії навколо проблеми, яка близька багатьом гостям кінофестивалю «Золотий глобус». Але на Інтернет ресурсах існує також альтернативна точка зору, ніби «масовість чорного дрес-коду в деякому сен-

сі нав'язала позицію всім присутнім», «багато хто вбрався в траурний колір лише для того, щоб не потрапити в новини як знаменитість, що не підтримала рух проти харасменту» [5].

По-друге, активізація модою поширення протестних настроїв веде як до конструктивних дій (від одиничних акцій незгоди до масових рухів непокорі) – до виникнення легітимних соціальних рухів і організацій, так і до деструктивних форм вираження колективної поведінки. Наприклад, наприкінці 60-х років ХХ ст. у США утворився Рух чорних пантер (в основі формування перебувала модна проблема надання рівних прав і свобод із білим населенням країни представникам його темношкірої частини), що стверджує, що воєнні дії можна зупинити тільки за допомогою відповідних аналогічних засобів. Або інший приклад, відомий західний дизайнер грузинського походження Демна Гвасалія, на показі бренду Vetements весна – літо 2019 у Парижі показав колекцію, засновану на АУЕ естетиці (мається на увазі тюремний статут і так звана «блатна» романтика).

Автора на створення колекції надихнули спогади його дитинства, що проходило у радянській Грузії, і мода 90-х років на пострадянському просторі. Одяг прикрашали написи з нецензурною лексикою написані кирилицею, зображеннями В. Цоя, також на одязі була присутня імітація кримінальних татуювань з зображенням куполів і зірок [4].

Попередньо задумом автора, ймовірно, була позитивна ідея, популяризація у світі історичних подій, хоч і через моду (модні покази і трансляція одягу зірками (серед яких і Ріана), які обрали цю марку), і яка має важливе значення для недопущення військового конфлікту в подальшому. Та на території пострадянського простору такі моделі одягу частиною населення сприймаються як заклик до протиправних дій. При цьому загальному АУЕ естетика несе негатив. «Скорочену назву «АУЕ» розшифровують як «арештантський уклад єдиний», та таким чином позначають себе звільнені кримінальники (особи, що відсиділи)» [1]. Вона, безперечно, впливає на розвиток підлітків, має розповсюдження через соціальні мережі, що пропагують воровську ідеологію. В зоні більшого ризику тут знаходяться міста, в яких є виправні колонії. Підлітки є найактивнішими учасниками як мітингів, так і бунтів, завдяки яким може розповсюджуватись антисоціальна поведінка в суспільстві.

По-третє, в умовах мобільного суспільства

не тільки мода прискорює та змінює формат вираження протестних відносин, але й сам протест розбудовує життєвий простір і структуру цього елемента соціально-політичної реальності. Наприклад, будь-які індивідуальні акції, групові й колективні дії припускають і вимагають своєї популяризації у всьому суспільстві (або в його певних частинах). І, як свідчать протестні практики, ця популяризація ґрунтується на трансформаційній «класичній» схемі існування та функціонування культури в суспільстві (напри-

клад, за Г. Тардом) – виникнення модних символів (наприклад, помаранчевого кольору під час подій 2004 року в Україні) – їх адаптація в життєвому просторі протесту (закріплення кольору через предмети одягу, аксесуари і т. ін.) – формування модної тенденції у всьому суспільстві, незалежно від розвитку ситуації, що викликала появу цих елементів моди (використання у всіх наступних виборчих кампаніях в Україні кольорової багатопрофільної (від прапора до одягу) складової.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. «АУЕ» в Україні: хто і як тяне молодь в кримінал. – Режим доступу: <https://vesti-ukr.com/strana/244168-aue-po-ukrainski>
2. Воронкова А. І. Мода у контексті сучасних соціологічних досліджень / А. І. Воронкова // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2016. – № 4. – С. 69-73.
3. История, мода и политика: как розовый цвет стал «женским». – Режим доступу: https://update.com.ua/likbez_tag925/istoriia-moda-i-politika-kak-rozovyi-tsvet-stal-zhenskim_n3257.
4. Купола, звёзды и «век воли не видать». Vetements устроил в Париже АУЕ-показ, и он понравился не всем. – Режим доступу: <https://medialeaks.ru/0207mav-aue-fashion/>.
5. Золотой глобус 2018: итоги церемонии. От черных платьев до президентской речи Опры Уинфри. – Режим доступу: <https://vertigo.com.ua/about-golden-globe-2018/>.
6. Образ дня: Наоми Кэмпбелл и Кейт Мосс в плащах с логотипами Louis Vuitton. – Режим доступу: <https://official-online.com/news?id=9874>
7. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В. П. Горбатенко. – 2-е вид., доп. і перероб. – Київ: Генеза, 2004. – 736 с.
8. Колодій А. Політологія. Книга перша: Політика і суспільство; Книга друга: Держава і політика / А. Колодій, Л. Климанська, Я. Косміна, В. Харченко. – 2-е вид., перероб. та доп. – Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 664 с.
9. Почему черные платья ВАФТА оказались лучше черных платьев «Золотого глобуса». – Режим доступу: <http://www.marieclaire.ru/moda/pochemu-chnyie-platy-bafta-okazalis-luchshe-chnyih-platev-zolotogo-globusa/>.
10. Смелзер Н. Социология / Н. Смелзер. – М.: Феникс, 1994. – 688 с.
11. Сотні тисяч вийшли на «Жіночий марш» у Вашингтоні. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-38705763>.
12. Урри Дж. Социология за пределами обществ: виды мобильности для XXI столетия / Дж. Урри. – М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2012. – 336 с.
13. Урри Дж. Мобильности / Дж. Урри. – М.: «Праксис», 2012. – 576 с.
14. Хиппи: дети цветов. История движения. – Режим доступу: <http://port2all.dp.ua/pozitiff/29653-hippi-deti-cvetov.-istorija-dvizhenija.html>.
15. Чорні сукні з церемонії «Золотий глобус» продадуть заради жертв секс-домагань. – Режим доступу: <https://lifepravda.com.ua/society/2018/01/18/228542/>.
16. Scolnick J. The Politics of Protest / J. Scolnick. – N.-Y.: Simon & Schuster, 1969. – 419 p.

REFERENCES

1. «AUE» v Ukraine: kto i kak tianet molodezh v kriminal [«AUE» in Ukraine: who and how pulls young people into crime]. Retrieved from: <https://vesti-ukr.com/strana/244168-aue-po-ukrainski> [in Russian].
2. Voronkova, A.I. (2016). Moda u konteksti suchasnykh sociologichnykh doslidzhenj [Fashion in the context of the most important sociological studies]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 4, 69-73 [in Ukrainian].
3. Istoriiia, moda i politika: kak rozovyi tsvet stal «zhenskim» [History, fashion and politics: how pink became «feminine»]. Retrieved from: https://update.com.ua/likbez_tag925/istoriia-moda-i-politika-kak-rozovyi-tsvet-stal-zhenskim_n3257 [in Russian].
4. Kupola, zvezdy i «vek voli ne vidat». Vetements ustroil v Parizhe AUE-pokaz, i on ponravilsia ne vsem [Vetements hosted an AUE show in Paris, and not everyone liked it]. Retrieved from: <https://medialeaks.ru/0207mav-aue-fashion/> [in Russian].
5. Zolotoi globus 2018: itogi tceremonii. Ot chernykh platev do prezidentskoi rechi Opry Uinfri [Golden Globe 2018: ceremony results. From black dresses to the presidential speech of Oprah Winfrey]. Retrieved from: <https://vertigo.com.ua/about-golden-globe-2018/> [in Russian].
6. Obraz dnia: Naomi Kempbell i Keit Moss v plashchakh s logotipami Louis Vuitton [Image of the day: Naomi Campbell and Kate Moss in cloak with Louis Vuitton logos]. Retrieved from: <https://official-online.com/news?id=9874> [in Russian].
7. Horbatenko, V.P. (ed.). (2004). *Politolohichniy entsyklopedychnyi slovnyk [Polycological encyclopedic vocabulary]*. 2nd ed. rev. Kyiv: Heneza [in Ukrainian].
8. Kolodii, A., Klymanska, L., Kosmyna, Ya., & Kharchenko, V. (2003). *Politolohiia. Kn. Persha: Polityka i suspilstvo; Kn. Druha: Derzhava i polityka [Political science. B. First: Politics and Society; B. Second: State and politics]*. 2nd ed. rev. Kyiv: Elha, Nika-Tsentr [in Ukrainian].

9. *Pochemu chernye platia BAFTA okazalis luchshe chernykh platev «Zolotogo globusa» [Why BAFTA black dresses turned out to be better than Golden Globe black dresses.]*. Retrieved from: <http://www.marieclaire.ru/moda/pochemu-chernyie-platya-bafta-okazalis-luchshe-chernyih-platev-zolotogo-globusa-/> [in Russian].
10. Smelzer, N. (1994). *Sotciologiya [Sociology]*. Moscow: Feniks [in Russian].
11. *Sotni tysyach vyshly na «Zhinochyj marsh» u Vashyngtoni [Hundreds of thousands went to the «Women's March» in Washington]*. Retrieved from: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-38705763> [in Ukrainian].
12. Urri, Dzh. (2012). *Sotciologiya za predelami obshchestv: vidy mobilnosti dlia XXI stoletiya [Sociology beyond societies: mobility for the twenty-first century]*. Moscow: Izd. dom Vyshei shkoly ekonomiki [in Russian].
13. Urri, Dzh. (2012). *Mobilnosti [Mobilities]*. Moscow: «Praksis» [in Russian].
14. *Khippi: deti cvetov. Istoriya dvizheniya [Hippie flower kids. The history of the movement]*. Retrieved from: <http://port2all.dp.ua/pozitiv/29653-khippi-deti-cvetov.-istoriya-dvizheniya.html> [in Russian].
15. *Chorni sukni z ceremoniji «Zolotyj globus» prodadut zarady zhertv seks-domaghanj [Black dresses from the Golden globe ceremony will be sold to help victims of sexual harassment]*. Retrieved from: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/01/18/228542/> [in Ukrainian].
16. Scolnick, J. (1969). *The Politics of Protest*. New York: Simon & Schuster.

Воронкова Анастасія Ігорівна

Аспірант

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
61000, м. Харків, вул. Валентинівська, 2

Voronkova Anastasia

Post-graduate student

G. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
2, Valentynivska Str, Kharkiv, 61000, Ukraine

Email: ann-voronkova@ukr.net

Цитування: Воронкова А. І. Протести і мода в сучасному суспільстві: політологічний вимір / А. І. Воронкова // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2018. – Т. 21., № 11. – С. 40-46.

Citation: Voronkova A. I. (2018). *Protests i moda v suchasnomu suspilstvi: politolohichniy vymir [Protests and fashion in modern society: political science]*. *Scientific and theoretical almanac «Grani», 21(11)*, 40-46.

Стаття надійшла / Article arrived: 08.10.2018

Схвалено до друку / Accepted: 14.11.2018